

Nyköpings kommun
kommun@nykoping.se

Rektor Nyköpings gymnasium Gripen
bjorn.lofstedt@nykoping.se

Beslut

2017-04-26
Dnr 400-2016:202

Beslut

efter kvalitetsgranskning av yrkesprogrammens
ändamålsenlighet i Nyköpings gymnasium
Gripen 1, Nyköpings kommun

2017-04-26

1 (17)

Dnr 400-2016:202

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av yrkesprogrammens ändamålsenlighet under våren 2017. Det övergripande syftet med granskningen är att bedöma hur skolorna skapar helhet och sammanhang i utbildningen för eleverna på yrkesprogrammen utifrån de kunskaper som uttrycks i examensmålen. Granskningen fokuserar på lärares samverkan och på hur rektor bedriver sitt pedagogiska ledarskap för att skapa en sammanhållen utbildning för eleverna.

Granskningens två huvudfrågor är:

- Samverkar lärarna för att skapa balans mellan teori och praktik så att eleverna får den helhet och det sammanhang som behövs för att utveckla de kunskaper som uttrycks i examensmålen?
- Skapar rektor förutsättningar för samverkan mellan lärare på yrkesprogrammen, och mellan utbildningens olika delar, så att eleverna får den helhet och det sammanhang som behövs för att utveckla de kunskaper som uttrycks i examensmålen?

Granskningen omfattar 36 kommunala och fristående gymnasieskolor. På varje gymnasium har ett av följande program granskats:

- Barn- och fritidsprogrammet
- Bygg- och anläggningsprogrammet
- Vård- och omsorgsprogrammet

På Nyköpings gymnasium Gripen 1 har Skolinspektionen granskat bygg- och anläggningsprogrammet.

Granskningen av Nyköpings kommun och Nyköpings gymnasium Gripen 1 ingår i detta projekt. Nyköpings gymnasium Gripen 1 besöktes den 14 och 15 mars 2017. Ansvariga inspektörer har varit utredarna Dan Collberg och Eva Lanteli.

I samband med besöket genomfördes intervjuer med rektor, lärare, elever och APL-handledare (APL = arbetsplatsförlagt lärande). För att kunna bedöma rektors och lärares arbete med skapa helhet och sammanhang i utbildningen för eleverna på utvalt yrkesprogram har Skolinspektionen även begärt in ett antal dokument, bland annat dokument som visar på lärares samverkan och på vil-

2017-04-26

2 (17)

Dnr 400-2016:202

ket sätt den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen bidrar till helhet och sammanhang i elevernas lärande.

I detta beslut redovisar Skolinspektionen iakttagelser, analyser och bedömningar. Beslutet ger också en beskrivning av de utvecklingsområden som framstått som mest centrala att prioritera i det lokala kvalitetsarbetet.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de huvudmän och skolenheter som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden hos andra gymnasieskolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer i denna kvalitetsgranskning att utbildningen vid bygg- och anläggningsprogrammet vid Nyköpings gymnasium Gripen 1 behöver präglas mer av helhet och sammanhang. Dess olika delar – yrkesämnena, gymnasiegemensamma ämnen och APL – behöver samordnas bättre än idag och av eleverna upplevas som en helhet. Programmets examensmål behöver i större omfattning ligga till grund för planeringen av undervisningen, så att utbildningens alla delar och ämnen utgår från dessa mål. Tillsammans behöver lärarna utifrån examensmålen planera vad varje ämne och APL ska bidra med. Det samarbete lärare emellan som ibland finns framstår som mycket sårbart för förändringar i personalgruppen. Lärarna och APL-handledarna har ibland inte vare sig tillräcklig kontakt med eller tillräcklig kunskap om varandras uppdrag och verksamhet. Genom en alltför strikt uppdelning mellan teori och skola å ena sidan och praktiskt yrkesarbete på APL å den andra framstår utbildningen för eleverna mindre som en helhet än som olika verkligheter. Denna delade bild förstärks av att skola och arbetsplatser ibland ger eleverna delvis motstridiga budskap om hur ett yrkesprogram bör se ut och vad det ska syfta till.

Skolinspektionen bedömer att en del av problemen med bristande helhet och sammanhang kan tillskrivas det faktum att utbildningen vid enheten Gripen 1 på grund av ombyggnationer är delad på två olika skolor, belägna långt ifrån varandra. Denna fysiska delning av verksamheten har försvårat samverkan och ämnesintegration. Av granskningen framgår att skolan redan har genomfört vissa förändringar för att förbättra elevernas skolgång, som projektet "Hjärngym" och viss samlokalisering av undervisningen i olika ämnen, särskilt för årskurs 1. Skolinspektionen bedömer att bättre kontakter med arbetsplatserna, bättre organisatoriska och praktiska möjligheter till lärarsamverkan samt bättre integration av framför allt vissa gymnasiegemensamma ämnen i yrkesutbildningen skulle ge eleverna större helhet och sammanhang i utbildningen. Dessu-

2017-04-26

3 (17)

Dnr 400-2016:202

tom är det viktigt att rektorn i sitt ledarskap tydligare betonar att samverkan på examensmålen grund har hög prioritet.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden:

- Rektor behöver säkerställa att lärarna i sitt arbete med planering och genomförande av undervisningen utgår från examensmålen.
- Rektor behöver ge bättre förutsättningar för samverkan mellan yrkeslärare och lärare i gymnasiegemensamma ämnen genom att tydligt prioritera och underlätta för sådant arbete.
- Skolans samverkan med arbetsplatserna behöver förbättras, både vad avser bättre förberedelser för elevernas mottagande och en likvärdig, systematisk och kontinuerlig uppföljning av deras utbildning under sitt arbetsplatsförlagda lärande.

Beskrivning av huvudman och besökta skolenheter

Gripen 1 är en skolenhet inom den kommunala gymnasieskolan Nyköpings gymnasium i Nyköpings kommun. Skolenheten Gripen 1 omfattar bygg- och anläggningsprogrammet, naturvetenskapsprogrammet och teknikprogrammet. Enheten leds av en rektor som till sin hjälp har en biträdande rektor, tillika studie- och yrkesvägledare. På Gripen 1 går 362 elever, varav 113 på bygg- och anläggningsprogrammet. Inom Nyköpings gymnasium finns även en enhet med gymnasiesärskola och introduktionsprogram, en enhet med barn- och fritidsprogrammet, handels- och administrationsprogrammet, ekonomiprogrammet, estetiska programmet, samhällsvetenskapsprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet samt en enhet med fordons- och transportprogrammet och flygteknikprogrammet.

På grund av ombyggnationer sedan något år tillbaka och ett år framåt äger utbildningen på bygg- och anläggningsprogrammet rum på två olika ställen, Gripenområdet och Nicolaiskolan, på ungefär fem kilometers avstånd från varandra. Årskurs 1 har huvuddelen av sina lektioner på Gripenområdet, årskurserna 2 och 3 på Nicolaiskolan.

Lärarna på enheten Gripen 1 utgörs dels av yrkeslärarna och en lärare i engelska och idrott och hälsa, vilka utgör programarbetslaget, dels av lärarna i de övriga gymnasiegemensamma ämnena som tillhör andra programarbetslag inom enheten.

Skolinspektionen

Beslut

2017-04-26

4 (17)

Dnr 400-2016:202

2017-04-26

5 (17)

Dnr 400-2016:202

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redogör Skolinspektionen mer utförligt för sina bedömningar kring frågeställningarna.

1. Samverkar lärarna för att skapa balans mellan teori och praktik så att eleverna får den helhet och det sammanhang som behövs för att utveckla de kunskaper som uttrycks i examensmålen?

Enligt 16 kap. 6 § skollagen (2010:800) ska det för varje nationellt program finnas examensmål som innehåller mål för programmet. Av förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 117 f.) framkommer att examensmålen ska ligga till grund för planeringen av utbildningen och undervisningen från elevens första dag på programmet. Det framkommer också att examensmålen ska styra utbildningen och gymnasiearbetets utformning och innehåll. Av 1 § förordning (2010:14) om examensmål för gymnasieskolans nationella program framgår bland annat att examensmålen gäller utöver de gemensamma kunskapsmål för gymnasieskolans nationella program som anges i läroplanen för gymnasieskolan.

Läroplanen för gymnasieskolan (Lgy 11) föreskriver i kapitel 2.1 bland annat att läraren ska:

- i undervisningen skapa en balans mellan teoretiska och praktiska kunskaper som främjar elevernas lärande,
- samverka med andra lärare i arbetet med att nå utbildningsmålen,
- organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjlighet att arbeta ämnesövergripande.

1.1 Ger samarbetet mellan lärare i yrkesämnena och gymnasiegemensamma ämnen eleverna möjlighet till en upplevelse av helhet och sammanhang i sin utbildning?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att samarbetet mellan lärare i yrkesämnena och gymnasiegemensamma ämnen behöver bli mer omfattande för att eleverna ska uppleva utbildningen som en helhet. Av granskningen framgår att samarbetet är personberoende och varierar mycket mellan olika ämnen. Skolinspektionen bedömer att examensmålen i större omfattning behöver ligga till grund för lä-

2017-04-26

6 (17)

Dnr 400-2016:202

rarnas planering och genomförande av undervisningen. Ett par examensmål beaktas vid uppföljningen av elevernas APL men lärarna skulle kunna utvidga detta till att omfatta fler kompetenser inom examensmålen. Skolinspektionen erfar att elever uppskattar när deras lärare besöker varandras lektioner, då det får dem att känna sig sedda och uppmärksammade. Dessa besök, som inletts med syftet att skapa bättre studiero och ordning i klassrummet, borde därför kunna utvecklas till ett större formaliserat samarbete mellan ämnena för att öka elevernas upplevelser av helhet och sammanhang.

Undervisningen planeras och genomförs inte med utgångspunkt i examensmålen

I intervjuer uppger lärare och rektor att examensmålen för bygg- och anläggningsprogrammet är tämligen okända eller åtminstone spelar en mycket underordnad roll vid planeringen av undervisningen. De säger att i den mån examensmålen kunskaper alls beaktas är det indirekt, genom att i examensmålen beskrivna förmågor också ibland återkommer i ämnenas kursplaner. Det är kursplanerna som är de måldokument som lärarna säger styr planeringen av elevernas utbildning. Sådana för examensmålen och ämneskursplanerna gemensamma kunskapsområden som lärarna nämner är ergonomi i ämnet idrott och hälsa samt kommunikation i ämnet svenska. De säger vidare att det mål som genomsyrar utbildningen är att göra eleverna anställningsbara och med godkända betyg i alla ämnen. De för anställningsbarheten viktigaste förmågorna, som nämns under intervjuerna med lärarna och rektorn, är tidpassning, ordningssinne och social kompetens. Även språklig förmåga lyfts fram som betydelsefull.

Ett par av de i examensmålen uppräknade kunskaperna – att kunna arbeta självständigt, att samverka och kommunicera samt problemlösningsförmåga – finns som underlag för vad eleverna bedöms efter under APL. Detta framgår av bedömningsdokument som handledarna på arbetsplatserna får av skolan för att skatta elevernas förmågor och sedan kommunicera dem med yrkeslärarna. Av intervjuer med elever, lärare och handledare framkommer att sådana dokument kan se lite olika ut för olika inriktningar och det varierar också om eleverna själva är involverade i bedömningen.

Ingen av de intervjuade eleverna i årskurs 2 och 3 säger sig ha hört talas om att det finns något som heter examensmål. Däremot säger de att de känner till att de ska tillägna sig vissa av de i examensmålen nämnda förmågorna som problemlösning och att arbeta självständigt.

Formellt samarbete mellan yrkeslärare och lärare i gymnasiegemensamma ämnen förekommer sparsamt

2017-04-26

7 (17)

Dnr 400-2016:202

Enligt rektorn varierar det stort mellan olika gymnasiegemensamma ämnen i vad mån de samverkar med yrkesämnena. Rektorn uppger också att sådan samverkan är individberoende, eftersom personalgruppen inte är så stor och därför sårbar för lärarbyten och sjukskrivningar. Han uppger vidare att, till följd av flera sådana händelser under innevarande läsår, några planerade samverkansprojekt inte blivit av eller genomförts fullt ut. Formaliserad ämnessamverkan, som beskrivs i intervjuerna med rektorn och lärarna, är ergonomidagar, som är en samverkan mellan idrott och hälsa samt yrkesämnena. Rektorn nämner i sin verksamhetsredogörelse ett samarbete mellan engelska och byggämnen, som går ut på att eleverna på engelska gör en redovisning av hur man bygger en friggebod. Han uppger också att en del av matematikundervisningen i årskurs 1 under höstterminen bedrevs i verkstadslokalerna, ett projekt som dock avbröts till följd av lärarbyte.

Ett ämnesövergripande projekt som byggts upp under senare år är "Hjärngym", som beskrivs lite olika av de olika intervjupersonerna. Rektorn anger i sin verksamhetsredogörelse målet med "Hjärngym" som att "utveckla kollegial handledning med fokus på hur träning kan förbättra inläring, minne, kreativitet och hälsa" och uppger att såväl yrkeslärare som lärare i gymnasiegemensamma ämnen ingår i projektet. I intervjun tillfogar rektorn att syftet också är att eleverna ska stärka sig själva och förbättra sin ofta låga självbild. Yrkeslärarna beskriver "Hjärngym" som att det dels är teoretiskt, dels ett fysiskt rum med möjligheter för eleverna att spela pingis och schack eller att koppla av i fåtöljer. Lärarna i de gymnasiegemensamma ämnena beskriver "Hjärngym" som ett treårigt betygsutvecklingsprojekt med olika aktiviteter för att höja betygen. Tio fokusområden, som sömn, hälsa, förmågan att ta beslut med mera behandlas då i olika ämnen. En gång per månad bestämmer man ett nytt fokusområde. Intervjuade elever uppger att de uppfattar att projektet syftar till att eleverna ska ha något att göra för att inte hitta på dumheter under håltimmar eller att det främst är ett rum där de kan vara med kompisarna och studera eller spela kort.

Rektorn menar att det egentligen finns en utbredd vilja bland lärarna till integration mellan yrkesämnena och gymnasiegemensamma ämnen men att skolan för närvarande är "inne i en svacka". Denna säger han beror på hög omsättning av lärare och att lärares samverkan blivit lidande av skolans pågående ombyggnad. Även intervjuade lärare lyfter fram dessa faktorer som hinder för ett större samarbete lärare och ämnen emellan.

2017-04-26

8 (17)

Dnr 400-2016:202

Det finns konkreta exempel på ämnesintegrering

Intervjuade elever ger några exempel på hur lärare i gymnasiegemensamma ämnen anknutit till byggämnena genom infärgning, det vill säga när stoff och inslag från ett ämne används som illustration och arbetsmaterial i ett annat ämne. Eleverna säger sig uppskatta när deras lektioner är relaterade till det yrke de utbildar sig till, eftersom de anser att det då blir lättare att förstå och att de blir mer intresserade. Rektorn ser också infärgning som motivationsskapande. Han menar att graden av infärgning varierar mellan olika gymnasiegemensamma ämnen och nämner i sin verksamhetsredogörelse exempel där undervisning i ämnena matematik, engelska, idrott och hälsa samt svenska anpassats efter programmets karaktär. Också eleverna nämner infärgning i dessa ämnen men uppger att infärgning i övrigt sker mera sporadiskt. I påbyggnadskurserna förekommer inte så mycket infärgning, säger eleverna, även om undervisningen där sker i grupper med endast elever från byggprogrammet.

Lärare i gymnasiegemensamma ämnen uppger i intervjun att det är lättare i vissa av deras ämnen än i andra att göra kopplingar och anknytningar till yrkesämnena. Således säger de att det till exempel faller sig naturligare i matematik än i historia och religionskunskap. Samtidigt som de säger sig hela tiden försöka få med byggaspekter i sin undervisning, menar de att det främst är respektive ämnes kursplaner och pressen att hinna med kursen som styr innehållet. En yrkeslärare uppger att han färgar in en byggkurs i arkitektur med aspekter från ämnet historia.

Kollegialt lärande mellan yrkeslärare och lärare i gymnasiegemensamma ämnen är mindre utvecklat

Enligt rektorn är det kollegiala lärandet mellan yrkeslärare och lärare i gymnasiegemensamma ämnen inte särskilt utvecklat. Några lärare i gymnasiegemensamma ämnen uppger att de ibland besöker lektionerna i yrkesämnena. Ett par yrkeslärare uppger att de ofta besöker undervisningen i gymnasiegemensamma ämnen i årskurs 1. Syftet är, säger de, att vara resurser men också att se vad eleverna gör på dessa lektioner för att själva eventuellt kunna knyta an till det i sin egen undervisning. I ett fall säger en yrkeslärare uttryckligen att han regelbundet suttit med på vissa lektioner i gymnasiegemensamma ämnen för att det varit oroligt i klassen. Lärare i gymnasiegemensamma ämnen menar att detta kollegiala utbyte, som alltså börjat som en åtgärd mot dålig ordning i klassen, borde kunna utvecklas mer eftersom det bidrar till att lärarna får insyn i varandras ämnen. Några intervjuade elever säger sig uppskatta när lärare besöker varandras lektioner och visar intresse för vad de håller på med i olika

2017-04-26

9 (17)

Dnr 400-2016:202

ämnen. De säger att de tycker om när läraren bryr sig om dem och vill veta hur det går.

1.2 Ges eleverna möjlighet till helhet och sammanhang i sin utbildning genom att APL och den skolförlagda utbildningen ömsesidigt bidrar till att utveckla de kunskaper som framgår av examensmålen?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att elevernas möjlighet till helhet och sammanhang i sin utbildning hämmas av att skola och arbetsplatser på flera sätt utgör skilda världar för eleverna. Det framgår av elevintervjuerna att både förberedelser, uppföljning och efterarbetning av deras APL-erfarenheter behöver bli mer omfattande. Vidare framgår att det brister i kontakterna och kommunikationen mellan skolans företrädare och arbetsplatserna. I den fortsatta planeringen av APL behöver skolan ta hänsyn till att elever känner sig övergivna av skolan medan de är på APL. Det är otydligt för handledarna vad skolan har för mål med APL och det brister ibland i deras förståelse för skolans innehåll och uppdrag. Skolans sätt att förbereda eleverna på vad som väntar dem på APL förefaller helt ta sin utgångspunkt i uppmaningar om skötsamhet, medan flertalet av examensmålen inte tas upp explicit. Handledarna utvärderar dock ett par av examensmålen förmågor, vilket något bidrar till en större helhet i utbildningen. Att lärarna i de gymnasiegemensamma ämnena varken medverkar i förberedelser, genomförande eller efterarbete av APL bedömer Skolinspektionen försvagar helhet och sammanhang i utbildningen. Skolan behöver ta till vara att APL-handledarna uttrycker intresse för ännu större medverkan i den skolförlagda delen av utbildningen.

Vilka kurser som läggs ut på APL bestäms med utgångspunkt i de kunskaper som eleverna ska utveckla enligt examensmålen

De kurser som läggs ut på elevernas APL är, enligt rektorn, tio yrkeskurser plus i vissa fall gymnasiearbetet. Han uppger att syftet med APL är att eleverna ska tillägna sig kunskaperna i yrkeskurserna. Enligt lärarna har man aldrig diskuterat att lägga ut annat än yrkeskurser på APL, således inte heller moment från något gymnasiegemensamt ämne. De av yrkeslärarna, som även är APL-ansvariga, uppger att de inför en APL gör en sammanfattning av elevernas mål och försöker få dessa bli tillgodosedda av arbetsplatserna, så att eleverna får utföra de momenten.

2017-04-26

10 (17)

Dnr 400-2016:202

Att mer ämnesövergripande förmågor, som delvis sammanfaller med examensmålen, också tränas och bedöms under APL framgår av ett bedömningsdokument Skolinspektionen har tagit del av. Det gäller förmågan att arbeta självständigt, att samverka och kommunicera samt problemlösningsförmåga men inga av de övriga examensmålen förekommer explicit i detta formulär. Av intervjun med APL-handledarna framgår att detta dokument varken är allmänt känt på arbetsplatserna eller behandlas på ett likartat eller systematiskt sätt på alla inriktningar. Förmågorna lyfts inte fram medvetet och uttalat men någon av handledarna tror att de kanske behandlas muntligt.

Lärares och handledares samverkan kring planering, genomförande och uppföljning av APL behöver utvecklas

Eleverna har sin APL i årskurserna 2 och 3. Rektorn beskriver APL-förberedelserna som att lärarna i byggämnen under hela årskurs 1 pratar mycket med eleverna om APL och om vad som kommer att förväntas av dem beträffande förhållningssätt, mobilt användning och att komma i tid. Några särskilda arbetsuppgifter från skolan får de inte med sig, enligt både yrkeslärarna, APL-handledarna och eleverna själva. Ett undantag är gymnasiearbetet, där APL-handledarna säger att det där är tydligt vad eleverna förväntas göra på APL, som att följa ett byggprojekt från början till slut. De APL-ansvariga yrkeslärarna säger att den slutliga utformningen av APL sker i samråd med arbetsplatserna, som enligt lärarna kan ha svårt att tillgodose alla önskemål om arbetsmoment som eleverna ska utföra. De uppger också att omsättningen på handledare är stor, vilket försvårar samverkan med APL-platserna.

Lärarna säger att de inför APL ger handledarna en förenklad matris över elevernas kunskapsmål, talar om vem eleven är och skjutsar ut eleven med materiel till arbetsplatsen. Därefter besöker eller ringer läraren arbetsplatsen var 4:e eller 5:e vecka. Rektorn uppger att lärarna har tid avsatt i sina tjänster för att besöka eleverna. Enligt eleverna har dessa besök varit korta, ibland bara fem minuter. Eleverna uttrycker att lärarna borde bry sig om dem mer, eftersom de upplever sig vara ganska bortglömda under APL. Enligt vad som framkommer i elevintervjuerna varierar omfattningen på dessa kontakter lärare – arbetsplatser en hel del. Enligt rektorn är det ingen elev som bara blir ivägskickad till sin APL-plats. De intervjuade APL-handledarna säger att samarbetet med skolan inte fungerar fullt tillfredsställande och att de inte träffar lärarna särskilt ofta. De uppger att eleverna inte alltid har sina lärare med sig första dagen på APL, vilket de tycker är en brist med tanke på att eleverna är ganska unga.

APL-handledarna säger sig veta att eleverna ska få pröva på så många olika arbetsmoment som möjligt men menar att detta ofta inte låter sig göras i verkligheten. De tycker inte att skolan varit tillräckligt tydlig i sina förväntningar på

2017-04-26

11 (17)

Dnr 400-2016:202

vad de som arbetsplats ska erbjuda i form av utbildningsmöjligheter för eleverna. Eleverna uppger att lärarna följer upp vilka kunskaper de tränat på arbetsplatsen, så att de inte ska göra samma saker hela tiden. Om så skulle vara fallet, säger de att de själva får säga till på arbetsplatsen och de uppger att det aldrig är skolan som tar upp det med handledarna. Yrkeslärarna säger att de oftast får information från arbetsplatsen om APL inte fungerar som det ska för någon elev. Dock nämner de att kommunikationen ibland brister, så att de inte får reda på till exempel att en elev varit frånvarande från arbetsplatsen en längre tid.

Lärarna uppger att de diskuterar det ovannämnda formuläret för bedömning av olika förmågor tillsammans med handledaren och eleven, men ibland också utan att eleven är närvarande, om handledaren ber om det. APL-handledare uppger att denna avstämning ofta sker helt muntligt och att den ser olika ut beroende på vem som är elevens kontaktperson.

Lärarna i de gymnasiegemensamma ämnena uppger att de inte har några kontakter alls med APL-handledarna och inte heller är engagerade i uppföljningen av dokumentet för bedömning av förmågor.

Uppföljningen i skolan av vad eleverna lärt sig APL behöver utvecklas

Enligt rektorns verksamhetsredogörelse rapporterar handledare och elev in till yrkeslärarna vilka arbetsmoment som genomförts under APL-perioden. Till hjälp har man ett översiktligt schema över olika arbetsområden inom byggbranschen. Några intervjuade elever uppger att deras erfarenheter på APL inte tas upp eller diskuteras när de är tillbaka i skolan. Andra elever säger att yrkeslärarna ibland stämmer av APL i yrkesämnena i skolan och frågar om eleverna upplevt något särskilt. Både yrkeslärarna och lärarna i de gymnasiegemensamma ämnena uppger att de senare inte gör någon uppföljning alls i skolan av elevernas APL. Undantag är en kurs i engelska där eleverna får skriva rapporter om APL. Rektorn anser att skolan behöver styra upp bedömningen av elevernas lärande på APL utifrån aspekten att det är svårt för alla arbetsplatser att tillgodose praktik inom olika arbetsmoment som ska ingå i elevernas utbildning.

Företrädare för arbetslivet medverkar i den skolförlagda delen av undervisningen

Enligt rektorn, eleverna och APL-handledarna genomför företrädare för en arbetsplats vissa kursmoment med eleverna i skolan. Enligt rektorn var detta från början ett sätt att hantera vakanser i lärarkåren men har också medfört att skolan stärkt sina kontakter med branschen. En yrkeslärare berättar att två kvinn-

2017-04-26

12 (17)

Dnr 400-2016:202

liga byggnadsarbetare, den ena företrädare för Byggnadsarbetarförbundet, varit på skolan och pratat med eleverna om diskriminering på grund av kön och ursprung på arbetsplatserna. APL-handledare uttrycker att de gärna skulle vilja bli inbjudna till skolan lite oftare för att tala om sina yrken. Eleverna uppger att de också haft besök i skolan av byggföretaget PEAB och av Bygghälsan.

2. Skapar rektor förutsättningar för samverkan mellan lärare på yrkesprogrammen och emellan utbildningens olika delar så att eleverna får den helhet och det sammanhang som behövs för att utveckla de kunskaper som uttrycks i examensmålen?

Enligt 2 kap. 9 § skollagen (2010:800) ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. I 2 kap. 10 § skollagen framgår att rektor beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Av förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 648) framkommer att [rektors] besluten kan röra exempelvis personalens ansvarsområden, schemaläggning eller barnens och elevernas fördelning på klasser eller grupper.

Av läroplanen för gymnasieskolan (Lgy 11) framgår att rektor som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har ansvar för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar bland annat för att:

- samverkan mellan lärare i olika kurser kommer till stånd så att eleverna får ett sammanhang i sina studier,
- skolans arbete med kunskapsområden, där flera ämnen ska bidra och samordnas så att de utgör en helhet för eleven,
- lärarna anpassar undervisningens uppläggning, innehåll och arbetsformer efter elevernas skiftande behov och förutsättningar.

2.1 Säkerställer rektor att innehållsliga och kulturella förutsättningar stöder en sammanhållen utbildning?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i större omfattning behöver säkerställa att samarbete prioriteras på skolan. Rektorn är i vissa fall tydlig med att betona hur viktigt det är att lärarna samarbetar men granskningen visar att samverkan

2017-04-26

13 (17)

Dnr 400-2016:202

överlag ändå inte hör till de högsta prioriteringarna på skolan. Det är särskilt samverkan kring ämnet matematik som rektorn uppmanar lärarna till. De gymnasiegemensamma ämnena sägs vara viktiga för allmänbildningen men deras betydelse för just yrkeskunskaperna är inte alltid tydlig för eleverna. Granskningen visar vidare att det ibland finns en brist på samsyn mellan skola och arbetsplatser om vikten av vissa ämnen och kunskaper, vilket enligt Skolinspektionens bedömning kan medföra att eleverna riskerar att inte veta vad som är viktigt för dem att kunna. Skolinspektionen bedömer att rektorn och lärarna behöver vidta ytterligare åtgärder för att få handledarna att gå handledarutbildningen i syfte att öka deras förståelse för skolans uppdrag och APL:s roll i elevernas utbildning.

Rektorn behöver uppmuntra och prioritera samarbete mellan yrkeslärare och lärare i fler gymnasiegemensamma ämnen

Enligt rektorn är det kollegiala lärandet inte särskilt utvecklat på skolan. Han säger sig själv medvetet och tydligt signalera hur viktigt det är att yrkeslärare och matematiklärare samarbetar kring undervisningen i matematik. Enligt lärarna hör lärarsamarbete över ämnesgränserna annars inte till de viktigaste prioriteringarna i rektorns ledarskap, även om de också betonar rektorns intresse för samverkan i matematikundervisningen. En av de intervjuade lärarna i programarbetslaget är förstelärare och uppger sig bland annat har ett särskilt uppdrag att stimulera infärgning av engelska i andra ämnen, inte bara på bygg- och anläggningsprogrammet, där han själv är den enda engelskläraren.

Skillnader i synsätt och värderingar mellan arbetsplatser och skola, till exempel vad avser vikten av olika slags kunskap, synliggörs och behandlas i den skolförlagda delen av utbildningen

I intervjuerna med yrkeslärare, lärare i gymnasiegemensamma ämnen och APL-handledare framkommer en samsyn om att alla ämnen på programmet är viktiga för eleverna. APL-handledarna betonar särskilt matematik, svenska och engelska men framhåller också att andra ämnen bidrar med viktig allmänbildning. Yrkeslärarna menar dock att man inte alltid har en samsyn mellan skola och arbetsplatser om vilka kunskaper som är viktiga för elevernas kommande yrkesliv. De uppger till exempel att man ute på arbetsplatserna ibland ifrågasätter nyttan av ett ämne som religionskunskap. De refererar också till en syn på vissa arbetsplatser att det bara är det praktiska arbetet som utvecklar yrkeskunnandet. Inför sådana synpunkter säger de att de förklarar för eleverna att alla ämnen är viktiga för allmänbildningen. Yrkeslärarna menar att eleverna tar intryck av vad andra på arbetsplatsen säger, inte bara handledarna.

2017-04-26

14 (17)

Dnr 400-2016:202

De intervjuade eleverna berättar att arbetsplatserna är intresserade av vad eleverna gör när de är i skolan. De säger att arbetskamraterna då särskilt vill veta vad eleverna studerar som rör själva yrket men att det inte är ofta som de ifrågasätter att eleverna också läser gymnasiegemensamma ämnen. Tvärtom säger de att arbetskamraterna uttrycker att dessa ämnen är viktiga. Inga av de intervjuade eleverna säger sig ha upplevt kulturkrockar mellan skola och arbetsplatser vad avser värderingar och språkbruk.

Rektorn och yrkeslärarna behöver göra ytterligare ansträngningar för att handledarna ska ha kunskap om skolans författningar och om syftet med APL i elevernas utbildning

Både rektorn och yrkeslärarna uppger att de försöker få handledarna att gå Skolverkets handledarutbildning. Av de inskickade mötesprotokollen framgår att detta önskemål ofta är på dagordningen på programrådets möten. Yrkeslärarna uppger dock att intresset är svalt för detta bland handledarna på byggprogrammet. En av de intervjuade APL-handledarna har genomgått handledarutbildningen och uttalar sig i intervjun mycket positivt om den. Någon av APL-handledarna uttrycker att det är oklart vad skolan förväntar sig av arbetsplatserna inför APL och har bett att få tillgång till kursplanerna. Lärarna i gymnasiegemensamma ämnen efterlyser dialoger med handledarna inför APL i årskurs 2 för att kunna ge sin syn på varför deras ämnen är viktiga för elevernas kommande yrken.

2.2 Ger organisation och ledarskap förutsättningar för lärare att samverka i syfte att skapa helhet och sammanhang i utbildningen för eleverna?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att de organisatoriska och praktiska förutsättningarna för samverkan mellan lärare behöver utvecklas. Skolinspektionen bedömer vidare att utformningen av arbetslaget missgynnar samarbete mellan yrkeslärare och flertalet lärare i gymnasiegemensamma ämnen. En sammanställning av de projekt med ämnessamverkan som genomförts visar att de så gott som uteslutande omfattar de gymnasiegemensamma ämnen, där lärarna har en fysisk kontakt i arbetslag eller, i några fall, samma skolbyggnad. En del ämnen undervisas av lärare som tillhör andra program och dessa lärare samverkar inte med lärarna i yrkesämnena. Att programarbetslaget är ganska litet, med bara en lärare i gymnasiegemensamma ämnen, gör samarbetsmöjligheterna sårbara för personalförändringar. Dessa förhållanden gör, enligt Skolinspektionens bedömning, sammantaget att förutsättningarna för ämnessamarbete blir både informellt och personberoende. Det motverkar den stabilitet och den kontinui-

2017-04-26

15 (17)

Dnr 400-2016:202

tet som skulle behövas för att hela utbildningen ska präglas av större helhet och sammanhang. Att undervisningen i årskurs 1 och 2 huvudsakligen genomförs i samma elevkonstellationer för både byggkurserna och kurserna i de gymnasiegemensamma ämnena ser Skolinspektionen som en möjlighet till samverkan som kunde utnyttjas mer.

Organiseringen av arbetslag underlättar inte för yrkeslärare och lärare i gymnasiegemensamma ämnen förutsättningar att samverka

Enligt rektorn utgör samtliga lärare i yrkesämnena tillsammans med en lärare med ämnena engelska och idrott och hälsa ett programarbetslag på bygg- och anläggningsprogrammet. Övriga i programmet undervisande lärare tillhör arbetslagen på något av enhetens övriga två program, naturvetenskapsprogrammet och teknikprogrammet. Rektorn säger att han förespråkar en tydligare arbetslagsorganisation, som täcker in fler av programmets ämnen. Både rektorn och lärarna framhåller en stor omsättning av lärare på senare år som ett hinder för stabilitet och kontinuitet i samarbetet. De säger att lärarsamarbetet är personberoende, avhängigt av enskilda lärares intresse och drivkraft och därmed sårbart för förändringar i personalen. Yrkeslärarna uttrycker att det är mera självklart att samarbeta med lärare som de arbetat länge ihop med. De säger att de inte träffar de nya lärarna så ofta. Enligt rektorn har strukturen i arbetslagen på enheten tillfälligt förändrats genom om- och tillbyggnaden på Gripenområdet.

Schemaläggningen av olika kurser samt undervisningsgruppernas sammansättning möjliggör och underlättar samverkan mellan yrkesämnena och gymnasiegemensamma ämnen i vissa fall

Rektorn uppger att all undervisning i gymnasiegemensamma ämnen på bygg- och anläggningsprogrammet sker i grupper med enbart elever från det programmet. Den pågående ombyggnaden av skolbyggnaderna på Gripenområdet har medfört en geografisk uppsplittring av verksamheten på två olika skolor med ganska långt avstånd emellan. Årskurs 1 har alla sina lektioner i både yrkesämnena och gymnasiegemensamma ämnen i lokaler på Gripenområdet, medan årskurs 2 och 3 har sina på Nicolaiskolan. Av intervjuerna och dokumentationen framgår att de flesta exemplen på ämnes- och lärarsamverkan sker där antingen yrkeslärare och lärare i gymnasiegemensamma ämnen finns i samma arbetslag och/eller där undervisningen i de samverkande ämnena äger rum i lokaler nära varandra. Exempel på det förstnämnda, som framgår av dokumentation och intervjuer, är viss integration av engelska samt idrott och hälsa med yrkesämnena; exempel på det sistnämnda är matematik och svenska som anpassats till praktiska uppgifter.

2017-04-26

16 (17)

Dnr 400-2016:202

Tid och möjlighet till samplanering mellan yrkesämnena och gymnasiegemensamma ämnen är otillräckliga

Såväl yrkeslärare som lärare i gymnasiegemensamma ämnen uppger att den för arbetsplatsträffar avsatta tiden inte räcker till för att planera samarbete över ämnesgränserna. Lärare i gymnasiegemensamma ämnen framhåller att de saknar ett forum för att träffa yrkeslärarna. Rektorn bekräftar att lärarna inte träffas mellan programarbetslagen men säger att det ändå finns tider avsatta då de kan mötas. Både rektorn och lärare ur båda ämneskategorierna uppger att lärarna tar informella kontakter med varandra på kafferaster i de fall då undervisningen i gymnasiegemensamma ämnen är förlagd till lokaler nära yrkesämnenas. Detta avser undervisningen i årskurs 1 som i sin helhet bedrivs på Gripenområdet.

Skolans fysiska förutsättningar försvårar samverkan mellan yrkesämnena och gymnasiegemensamma ämnen

Ombyggnaden av Gripenområdet har alltså medfört en geografisk uppsplittning av verksamheten vid enheten. Den största delen av undervisningen är under byggtiden förlagd till ersättningslokaler på Nicolaiskolan i centrala Nyköping medan resten är kvar på Gripenområdet. Detta arrangemang har påverkat lärarnas samarbetsmöjligheter negativt, vilket både lärare och rektor uttrycker. Eleverna framför uppfattningen att omflyttningen också har skadat sammanhållningen mellan elever i olika årskurser, då årskurs 1 befinner sig på Gripenområdet och årskurserna 2 och 3 på Nicolaiskolan. De uppger att de går miste om möjligheten att bistå eleverna i årskurs 1 med mycket av sin erfarenhet.

Rektorn uppger att skolan under ombyggnaden är tämligen ämnesuppdelad men att man planerar för att lärarna ska ha sina arbetsplatser programvis när skolan är klar, vilket han bedömer kommer att ske först inför höstterminen 2018.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2 maj 2018 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits eller planerats utifrån de utvecklingsområden som myndigheten identifierat.

Huvudmannen ska dessförinnan, inom två månader från beslutet (den 26 juni 2017), inkomma med en uppföljningsbar planering av hur man avser att arbeta för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utveckl-

2017-04-26

17 (17)

Dnr 400-2016:202

ingsområden. Denna planering bör innehålla information om tydliga avstämningpunkter under arbetets gång.

Redogörelserna skickas till:

Skolinspektionen, Eva Lanteli, Box 23069, 104 35 Stockholm per post eller per e-post eva.lanteli@skolinspektionen.se samt skolinspektionen.stockholm@skolinspektionen.se.

Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400-2016:202) i de handlingar som sänds in.

I ärendets slutliga handläggning har utredaren Eva Lanteli och juristen Åsa Lindbäck deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Gabriel Brandström
Enhetschef

Dan Collberg
Föredragande

Bilagor

Bilaga 1 Författningsstöd